

Inatsisartunut ilaasortaq Olga P. Berthelsen
Maani

§ 37 - 173/2011 Tarnimikkut nappaatillit qanigisaasunullu paasissutissiisarneq pillugit apeqqutinut akissut

13. september 2011
Sagsnr. 2011-055156
Dok. Nr. 722983

Tarnimikkut nappaatillit aammalu qanigisaasunut paasissutissiisarneq kiisalu tarnikkut nappaatit pillugit nassuiaatip 2010-meersup malitseqartinneqarnera pillugu Inatsisartunut ilaasortap Olga P. Berthelsenip apeqqutaanut qujavunga. Peqqissutsimut Naalakkersuisutut tarnimikkut nappaatilinnut qanigisaasut arlaleriarlugit ataatsimeeqatigisarpakka, nalunngilaralu arlalitsigut ilungersortartut aammalu ilaqtamik nappaataat pillugu ilisimasaniq paasissutissanillu pisariaqartitsinerat annertusoq.

Postboks 1160
Tlf: 34 50 00
Fax: 32 55 05
3900 Nuuk

Email: pn@nanoq.gl
www.nanoq.gl

Apeqqutit matuma kinguliini ataasiakkaarlugit akissuteqarfigineqarput.

1. Nunatsinni tarnikkut napparsimasunut ilaqutaasunut, napparsimasut nappaataat pillugit paasititsiniaanissanut tunngatillugu Naalakkersuisut suliniuteqarnerat sumut killippa?

Tarnikkut nappaatit pillugit paasissutissiinissamut suliniut pisariuvoq. Ilaatigut napparsimasup nammineq pisariaqartitai, qanigisaasut pisariaqartitaat aammalu tarnikkut nappaatit assigiinngitsorpasuit pillugit innuttaasut ilisimasassanik pisariaqartitaat aaqqiivigisussaavai.

IPIS (Innarluutit Pillugit Ilisimasaqarfik Siunnersuisarfiutigisoq) maannamut skizofreni aammalu ADHD pillugit DVD-kkut filmiliorpoq. Taakku IPIS-imut saaffiginnikkut nasitsinneqarsinnaapput. Skizofreni pillugu DVD KNR-ikkut siusinnerusukkut takutinneqarnikuuvoq. Qanigisaasunut ilisimatitsissutitut allakkat ataasiakkaat Tarnimikkut nappaatilinnut Immikkoortortamit A1-imit suliarineqartut pigineqarput tunniunneqartarlutillu. Suliap tamatuma ukiuni aggersuni annertooujussuarnik annertusarneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Tarnikkut nappaatit pillugit paasissutissanik pisariaqartitsineq aaqqiiviginiarlugu Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup aamma Tarnimikkut nappaatilinnut Immikkoortortap A1-ip tarnikkut nappaatit pillugit qanigisaasunut paasissutissanik nalinginnaasunik allanik pissarsinissaq pillugu Danmarkimi Psykiatrifonden (tarnikkut nappaatit pillugit aningaasaateqarfik) attaveqarfigaat. Aningaasaateqarfik tarnikkut nappaatit pillugit paasissutissiinissamut atortussanik arlalippassuarnik suliaraqarpoq. Psykiatrifondenip siulittaasua qinnuigaara septembarip naalernerani ataatsimeeqatigerusullugu.

Napparsimasut ataasiakkaat nappaataat pillugu toqqaannartumik paasissutissiiniaraanni qanigisaasut paasissutissiiffiginissaat tamarmiusut napparsimasumit, taanna inersimasutut imminut oqartussaaffigippat, akuereqqaarneqartariaqarput. Tassa imaappoq napparsimasoq 18-it sinnerlugit ukioqarpat angajoqqaatullu akisussaataasumit nakkutigineqanngippat. Tarnimikkut nappaatilinnut immikkoortortaq akuersissummik peqqaarnani

paasissutissiippat, tamanna napparsimasumit pissusissamisoortumik naammagittaalliutigineqarsinnaavoq.

Qanigisaasut pitsaasumik suleqatiginiaraanni taakku napparsimasup nappaataa, nappaataata kingunerisinnaasai katsorsarneqarneralu pillugit sukumiisumik paasissutissineqarsimasariaqarput. Qanigisaasut peqataatinneqarnissaasa pingaaruteqarnera tarnimikkut nappaatilinnut immikkoortortami sulisut eqqumaffigisorujussuuat. Taamaattumik napparsimasup akuersissuteqarnerata kingorna napparsimasup uninneranut atatillugu qanigisaasut tamatigut paasissutissinneqartarput, soorluttaaq napparsimasoq qanigisaasullu ingerlaavartumik oqaloqatigineqartartut.

Ilinniartinneqarnissamik neqerooruteqarneq aqutigalugu napparsimasup paasissutissineqarnissaa qulakkeerneqartarpoq, ilisimalikkanillu ingerlatitseqqittarnissamik kaammattorneqartarluni. Sivisuumik ataavartumillu napparsimasut, assersuutigalugu skizofrenimik nappaatillit paasissutissinneqartarnissaat immikkut pingaaruteqarpoq. Tamatumani Tarnimikkut nappaatilinnut Immikkoortortamut A1-imut uninnermi katsorsartinnissaq pillugu nassuiaateqartoqartarpoq, tamanna unitsitsisoqarneranut, uninnganerup nalaanut angerlartitsinermullu atatillugu qanigisaasunut attaveqarneq pillugu immikkut ittumik nassuiaatitaqarluni.

2. Tarnikkut napparsimasut inuusuttuaqqat, inuusuttullu 18-t sinnerlugit ukioqalereersimasut, angajoqqaavisa sullinneqarnerat pitsanngorsarniarlugu, Naalackersuisut suliniutinik sunik pilersaaruteqarpat? Taakkua qanoq pisinnaatitaaffeqarpat?

Qanigisaasunut nalinginnaasumik paasissutissiisernerup nukittorsarneqarnissaa Naalackersuisut sulissutigaa, aammalu Tarnimikkut nappaatilinnut Immikkoortortap tarnimikkut nappaatillit 18-it sinnerlugit ukiullit angajoqqaavinut paasissutissiinissamut akuersissummik piniarluni sapinngisamik iliuseqartarpoq, taamaattorli nassuiaatigineqareersutut tamatumani napparsimasup akuersiteqqaarnissaa pisariaqarpoq. Tarnimikkut nappaatilinnut angajoqqaajusut inatsit malillugu 18-it sinnerlugit ukiulinnut peqqissunut angajoqqaatulli pisinnaatitaaffeqarput. Taamaalilluni tarnimigut nappaatilik pisortani oqartussaasunut saaffiginninnissaminut nammineersinnaanngippat aamma periarfissat taamaapput, tassalu tarnimigut nappaatilik ingiaqatigineqarsinnaavoq imaluunniit saaffiginninnissamut akuersissummik pissarsivigineqarsinnaalluni.

3. Nunatsinni meeqqat ADHD-mik, Autismemik nappaateqartut nalilerneqarsimasut (diagnose), DIH-miit sullinneqarnerat qanoq ingerlava, aammalu malinnaaffigineqarnera qanoq aaqqissuussaava?

Meeqqat ADHD-mik autismemillu nappaatillit paasineqartut amerliartornerat, tamatumalu kingunerisaanik peqqinnissaqarfimmit sullinneqarnissamik pisariaqartitsinerup anertusinera, Naalackersuisunit assut eqqumaffiginarneqarpoq. Meeqqat tarnimikkut nappaataannik immikkut ilisimasallit sullissinerisa annertusarneqarnissaa Tarnimikkut nappaatit pillugit nassuiaammi kaammattuutigineqarpoq, taamaalilluni nunap immikkoortui tamarmik meeqqat tarnimikkut nappaataannik immikkut ilisimasalinnit meeqqallu tarnimikkut nappaataannik ilisimasalinnit orninneqarsinnaaqqullugit. Tamanna siunnersortit Sismiunut Aasiannullu misissuiartornissaasa sapaatip akunnerinik pingasunik ilanerisigut 2012-imit periarfissinneqarpoq.

Kalaallit Nunaanni meeqqat tarnimikkut nappaataannik immikkut ilisimasalinnit sullinneqarneq pillugu Region Hovedstaden isumaqatigiissuteqarfigineqarpoq. Tarnimikkut nappaatilinnut Immikkoortortami A1-imi meeqqat tarnikkut nappaataannik ilisimasalik atorfeqartinneqarpoq meeqqat ADHD-mik autismemillu nappaatillit nalilernissaannut atatilugu tarnikkut pissutsititigut misileraasartumik. Tarnikkut nappaatinik ilisimasallip nakorsiartarfiup tarnimikkut napparsimasunut immikkoortortaanut toqqaannartumik atassuteqarnermigut meeqqat ataasiakkaat qanoq innerat malinnaaffigisarpaa, aammalu siunnersortit misissuiartornerit akornisigut najukkani napparsimmavinnut attaveqarneq isumagisaralugu. Meeqqat tarnimikkut nappaataannik immikkut ilisimasallit sinerissami misissuiartortarneranni tarnikkut nappaatinik ilisimasalik aamma peqataasarpoq. Nakorsaasersuilluni katsorsaasoqassagaangat tamanna Tarnimikkut nappaatilinnut Immikkoortortamit A1-imit siunnersorneqarnikkut nakkutilliisoqarneratigullu najukkami ingerlanneqartarpoq.

Suleqatigisanit allanit napparsimaneq pissusilersomerlu pillugit paasissutissanik pissarsiniartarnek ADHD-mik autismemillu nappaateqartoqarneranik paasinnittarnermut iluaqutaagajuppoq. Taamaattumik tarnimikkut nappaatilinnik sullissisut sapinngisamik pitsaanerpaamik atorneqarluarnissaanni isumaginnittoqarfiup, atuarfeqarfiup kiisalu PPR-ip ingerlalluurtut suleqatigilluarnissaat tarnikkut nappaatinut suliaasaqarfimmut apeqqutaavoq.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Agathe Fontain

INUIT ATAQATIGIIT

INATSISARTUNI

30. august 2011

Inatsisartut Suleriaasianni § 37 naapertorlugu Naalackersuisunut apeqqut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

- 1. Nunatsinni tarnikkut napparsimasunut ilaquataasunut , napparsimasut nappaataat pillugit paasititsiniaanissanut tunngatillugu Naalackersuisut suliniuteqarnerat sumut killippa?**
- 2. Tarnikkut napparsimasut inuusuttuaqqat, inuusuttullu 18-t sinnerlugit ukioqalereersimasut, angajoqqaavisa sullinneqarnerat pitsanngorsarniarlugu, Naalackersuisut suliniutinik sunik pilersaaruteqarpat? Taakkua qanoq pisinnaatitaaffeqarpat?**
- 3. Nunatsinni meeqqat ADHD-mik, Autismemik nappaateqartutut nalilernerqarsimasut (diagnose), DIH-miit sullinneqarnerat qanoq ingerlava, aammalu malinnaaffigineqarnera qanoq aqqissuussaava?**

(Inatsisartunut ilaasortaq Olga P. Berthelsen, Inuit Ataqatigiit)

Tunngavilersuut:

Upernaakkut 2010-mi tarnikkut nappaatit pillugit nassuiaat Inatsisartuni oqaluuserineqarpoq. Oqaluuserinninnermi tassani tarnikkut napparsimasunut ilaquataasut, napparsimasortami nappaataat pillugit, annertunerusumik ilisimasaqanngittarnerat ajornartorsiutaavoq saqqummiunneqarpoq. Tamanna ajornartorsiut Inatsisartuni kisimi eqqartorneqarnerq ajorpoq. Tarnikkut napparsimasunut ilaquataasut peqatigiiffianit aamma, ukiuni arlaqalersuni oqariartuutigineqartarpoq. Tarnikkut napparsimasut ilaquataasa, napparsimasortamik nappaataat pillugit, aammalumi ulluinnarni piginnaatitaaffimminnut tunngasunik paasisimasaqarnissaq pisariaqartittorujussuuaat. Pisariaqartitsipput ikiorneqarnissamik paasineqarnissamillu. Taamaasillutik ulluinnarni napparsimasortamik, inuunerannut paasinninnerusumik aammalu, qanoq iliuusaasinnaasunik ilisimasaqarnerunikkut toqqissisimaneruneq anguneqarsinnaassammat.

Ilisimavara inuusuttuaqqat 18-t inorlugit ukiullit, angajoqqaavi imaluunniit illersuisut (væрге), inuusuttuaqqap sullinneqarneranut peqataatinneqartartut. Inuusuttut 18-t sinnerlugit ukioqalereersimasut sullinneqarnerini, angajoqqaat pisinnaatitaaffii inissisimanerluttutut oqaatsigisariaqarput, tassami inuusuttup 18-leereersimanera pissutigalugu, nammineersinnaasutullu inissisimanera isigineqartarami. Inuusuttoq 18-lluunniit qaangerlugit ukioqaraluarluni, napparsimanini pissutigalugu annertuumik ikorfartorneqarnissamik pisariaqartitsisarpoq. Pisortanut nammineerluni saaffiginninnissaminut annertuumik ajornartorsiuteqartarpoq, napparsimanini nukissamillu peqannginnini peqqutigalugit.

Taamaattoqartillugu angajoqqaat inuusuttumut ikiunniarnerminni, pisortanut saaffiginillutik ikioqqusarnerat ajornartorsiutitaqalersarpoq. Tamanna napparsimasumut namminermut, aammalu angajoqqaanut suli nukinnik annertunerujussuarnik atuiffinngortarpoq, ulluinnarni inuuniarnermut annertuumik artukkiisartumik.

Nunatsinni meeqqat ADHD/Autismemik nappaateqartut, ukiuni kingullerni amerligaluttuinnarput (imaassinnaavoq amerlanerulersimanngitsut, paasineqartulli amerligaluttuinnarput). Paasineqartartut amerligaluttuinnarneri ajunngilluinnarpoq, kisiannili aamma pisussaaffiliivoq. Meeqqat taamatut nappaateqalersimasut malinnaaffigineqarnissaat pisariaqarpoq, minnerunngitsumik atuarfinni aamma qanoq ingerlaneranut attuumassuteqarmat. Meeqqat aamma taama nappaateqalersimasut, atuarfeqarfinni immikkut aammalu annertuumik atuartinneqartartut, ukiut ingerlanerini nalilersorneqartuaannartariaqarput, nalinginnaasumik atuartinneqarsinnaangornissaat anguneqarsinnaaqullugu.